

Kur'ân'da biz zamirinin hikmetleri

İstanbul'dan Ruhefza: “Rabbimiz Kur'ân'da neden ‘Biz yarattık’ buyuruyor. Risâle-i Nur'da bu konuda açıklama var mı?”

Cenâb-ı Hak Kur'ân'da kendi Zât-ı Akdes'ini bazen “mütekellim-i vahde”, yani “birinci tekil şahıs” yani “ben” zâmirleriyle; bazense “mütekellim-i maalgayr”, yani “birinci çoğul şahıs”, yani “biz” zamirleriyle nazara verir. Bunda hiç şüphesiz muhtelif hikmetler mevcuttur.

(Unutmayalım: Biz de çoğu zaman kendi şahsımızdan bahsederken ‘tek’ olduğumuz halde, ‘ben’ yerine, ‘biz’ tabirini tercih ederiz. Ve ‘ben’ yerine ‘biz’ tabiri, yerine göre daha nazik, daha mütevazi, daha müşfik, daha saygılı, daha çoğulcu, daha sosyal, daha ölçülü bir tabir olarak kullanım alanımıza girer; bazen kendi zatımızı, bazense bizim de dâhil olduğumuz bir ekibi tanımlar. Bununla beraber; hiçbir zaman ‘biz’ demekle birden fazla kişiliğimiz olduğunu kastetmeyiz.)

Kur'ân'da kullanılan ben zamirleri ile ilgili örneklere bir göz atalım:

- “Ey İsrail oğulları! Size verdiğim nimetleri hatırlayın ve ahdimi yerine getirin ki, Ben de yerine getireyim. Yoksa Benden korkun.”¹

- “Kullarım sana Benden sorarlarsa, bilsinler ki, Ben şüphesiz onlara yakıным. Benden isteyenin, duâ ettiğinde duâsına cevap veririm. Artık onlar da Benim dâvetime icabet etsinler ve Bana iman etsinler ki, doğru yolda yürüyenlerden olsunlar.”²

Kur'ân'da bu örneklerin devamı oldukça fazladır. Bununla beraber Kur'ân bazen Allah'ın Zat-ı Muallâsına “Biz” zamirini de izafe eder. Örneklendirecek olursak:

- “Muhakkak ki Kitabı Biz indirdik; O'nu koruyacak olan da Biziz.”³

- “Bulutla sizi gölgelendirdik. Kudret helvası ve bıldırcın indirdik. Size verdiğimiz rızkların iyi ve güzel olanından yiyiniz. Onlar Bize zulmetmediler; lâkin kendi kendilerine yazık ediyorlardı.”⁴

Görüldüğü gibi Cenâb-ı Hakk'a “Biz” zamirinin izafe edildiği bazı âyetlerde Allah'ın azamet ve kibriyâsı nazara verilir. Bazı âyetlerde ise vasıtaların da âdeta gönlü

alınır.

Hiç şüphesiz Allah tektir, birdir, yektadır, Vahid'dir, Ehad'dir, Ferd'dir, bütün noksanlıklardan berîdir, mâsivâyâ mahsus çokluklardan mukaddestir, bütün sıfatları zâtîdir ve kemal derecededir.

Kur'ân'da Allah'ın Vahdaniyeti ile örtüşmeyen tek bir işarete rastlanmaz. Âyetlerin bazısında geçen "Biz" ifadesi ise, Bedüzzaman'a (ra) göre "azamet ve kibriyâ"ya delâlet etmek içindir. Bu konu, İşârâtü'l-İcâz'da geçer.⁵ Bu görüşe Ebu's-Suûd Efendi ve Fahreddin Râzi dâhil birçok müfessir de katılır.

Bedüzzaman Hazretleri (ra) ayrıca vasıta ile gelen tecelliler için de Kur'ân'ın genelde "Biz" ifadesini kullanmayı tercih ettiğini kaydeder.⁶ Meselâ vahiy için Cebrail Aleyhisselâm vazifelidir. Cenâb-ı Hak vahyi ilhamdan ayırt etmek için vahyi konu alan âyetlerde "Biz" zamirini kullanmıştır. Bulutların gönderilmesi ve yağmurun yağdırılması için görevli melekler vardır. Tabiat olaylarının her birini Cenâb-ı Hak bir meleğin uhdesine ve sorumluluğuna vermiştir. Kur'ân'ın korunmasında ve hizmetinde Allah'ın izniyle ehl-i iman da seferberdirler.

Cenâb-ı Hak gerek meleklerin, gerekse insanların uhdesine emaneten bir vazife verir. Sonra, bu vazifeyi yürütebilecek güç ve kudreti kendisi verdiği gibi, imkân ve şartları da kendisi hazırlar. Meleklerle ve insanlara düşen sadece itaat etmek; kendilerine verilen vazife penceresiyle Cenâb-ı Hakk'ın Ulûhiyetine ve Rubûbiyetine şahitlik etmek; İzzet ve Azametine tazimde bulunmak; Kibriyâ ve Ulviyetine tesbihle secde etmektir.

Netice itibarıyla, melekler veya bir kısım vasıtalar Allah'ın mülkünde Allah'ın emrini yerine getirmeye memurdurlar. Emre tâbidirler ve aldıkları emirleri eksiksiz ve harfiyen yaparlar. Yapmakla mükelleftirler. Cenâb-ı Hakk'ın, bazı âyetlerinde böyle vasıtaları da ifade zenginliği içine almış olması, O'nun emre mutî ve vazifeye düşkün kullarına ne derece değer verdiğini, müşfik ve merhametli olduğunu gösterir. Yani Cenâb-ı Hak âyetleri kapsamına bazı vazîfedarları almak sûretiyle onların vazifelerinden memnuniyetini ve rızasını bildirmiş olmaktadır.

Böyle ifadeler Tevhide zarar vermez. Zihinlerde ve dimağlarda Allah'ın bir olduğu hakikati şüpheyi yer vermeyecek ölçüde yerleşmiştir. Zaten hiçbir münkir bile, Kur'ân'daki "biz" ifadelerinden hareketle Kur'ân'ın Tevhidi -hâşâ-bazen görmezden geldiğini iddia etmemiştir. Bilâkis, Kur'ân'a her başvuran, cümlelerinden noktasına ve virgölüne kadar Kur'ân'da Tevhîd hakikatinin ispatını bulmuştur.

Dipnotlar:

- 1- Bakara Sûresi, 2/40
- 2- Bakara Sûresi, 2/186
- 3- Hicr Sûresi, 15/9
- 4- Bakara Sûresi, 2/57
- 5- İşârâtü'l-İ'câz, s. 249
- 6- A.g.e., s. 249.